

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr. 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.

- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
- 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt één scorepunt toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.

5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

N.B. Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen maatschappijleer HAVO kunnen maximaal 90 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 punt toegekend.

Opgave 1 Vrouwenbladen

Maximumscore 2

- 1 Voorbeeld van een juist antwoord is:
Als vrouwenbladen worden neergezet als dom, belerend en bevoogdend dan is er sprake van (twee van de volgende kenmerken van een stereotypering) een sterk generaliserend, vereenvoudigend, vertekenend en (meestal) negatief beeld.

Maximumscore 4

- 2 functies van vrouwenbladen voor lezeressen:
- bijdragen tot (twee van de volgende) de meningsvorming, geven van informatie en geven van educatie

2

Voorbeeld van de functie ‘bijdragen tot de meningsvorming’ is:

- alinea 3, de regels 35-40 gaan over de belangrijke rol in de opinievorming van vrouwen over pilgebruik

1

Voorbeelden van de functie ‘geven van informatie’ of ‘geven van educatie’ zijn (één van de volgende):

- informatie/adviezen over koken, kinderen, mode, inrichting (regel 13)
- informatie/aandacht voor / adviezen over het gebruik van de pil (regels 27-37)
- informatie/adviezen over (gebruik van) nieuwe apparaten in de huishouding (regels 45-47)

1

Maximumscore 3

- 3 Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (drie van de volgende):
- Moet interessant zijn voor de doelgroep / sluit aan op de belevingswereld van een bepaalde groep vrouwen;
gegeven/citaat: thema’s als mode, koken, kinderen, relaties etc. (regel 13)/(regels 63-64) van tekst 1 / de rubrieken Mode & Schoonheid, Groen, Wonen & Culinair etc. in afbeelding 2 Inhoudsopgave.
 - Gaat over actuele kwesties;
gegeven/citaat: aandacht voor pilgebruik (regels 35-37) / moedermavo (regels 57-58) / Libelle Theaterkrant in afbeelding 1 / het onderwerp ‘het moederbrein’ in afbeelding 2.
 - Er is sprake van continuïteit;
gegeven/citaat: steeds komen dezelfde thema’s aan bod (regels 61-64) / “gaat het gewoon over dezelfde onderwerpen als waar vrouwenbladen al tijden over gaan” (regels 85-87) / “zo’n element dat de vrouwenbladen altijd hebben bevat” (regels 105-106)
 - Human interestkarakter / drama / roept emotie op;
gegeven/citaat: “bekende Nederlanders” (regels 13-14) / in afbeelding 1 of 2 bijvoorbeeld: “Seks: Te druk? Een sleur? Geen zin meer” / “Dagboek van een lezeres” / “Interview met acteur en schrijver Edwin de Vries”
 - Aantrekkelijke vormgeving is vereist;
gegeven: veel kleurgebruik (niet te zien) en foto’s zie afbeeldingen 1 en 2
 - Moet identificatiemogelijkheden bieden;
gegeven/citaat: artikelen over bekende Nederlanders (regels 13-14) / “probleemrubrieken” (regel 105) / “idee dat je blad je beste vriendin is” (regels 100-101) / “Dagboek van een lezeres” in afbeelding 1 en 2 / “Beste Libelle” in afbeelding 2

per juist criterium en bijbehorend juist gegeven/citaat

1

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 3	
4 ☐ • Volgens de agendatheorie hebben media geen direct effect op de meningen van mensen over problemen en strijdpunten, maar bepalen media wel - door de hoeveelheid aandacht die ze aan bepaalde onderwerpen besteden - waarover mensen praten en waar ze zich mee bezighouden	<u>2</u>
• Vrouwenbladen hebben (volgens de agendatheorie) bewerkstelligd dat steeds meer vrouwen hierover gingen praten en zich een mening vormden over het gebruiken van de pil als middel tot geboortebeperving. (De agendatheorie lijkt de weg vrij te maken voor acceptatie van het gebruik van de pil)	<u>1</u>
Maximumscore 2	
5 ☐ Voorbeeld van een goed antwoord is:	
• Marktsegmentering is het verschijnsel dat op de tijdschriftenmarkt uitgaven verschijnen voor specifieke doelgroepen. (Zo wordt gepoogd een gericht lezerspubliek te trekken en daarmee een marktaandeel te verwerven. Dat marktaandeel moet zorgen voor de inkomsten)	<u>1</u>
• In de tekst staat het voorbeeld van <i>Sis</i> , het nieuwe zusje van feministisch maandblad <i>Opzij</i> (regels 71-77) en “ <i>SEN</i> een glossy voor mediterrane vrouwen” (regels 83-87)	<u>1</u>
Maximumscore 2	
6 ☐ Voorbeeld van een juiste uitleg is:	
Het hebben van weinig advertenties betekent weinig inkomsten en daardoor minder geld om een (kwalitatief aantrekkelijk) blad te maken, wat weer kan leiden tot minder lezers of minder abonnementen en weer minder advertenties. (Er is dan sprake van een neerwaartse oplagespiraal). / Advertenties betekenen inkomsten. Daardoor is er (voldoende) geld voor een redactie om een blad te maken dat voldoende lezers trekt.	
Maximumscore 2	
7 ☐ Voorbeeld van een juiste uitleg is:	
• Vrouwenbladen gaven hun lezeressen adviezen hoe zich te gedragen in relaties en in de contacten met anderen, adviezen over opvoeding van hun kinderen, welke verwachtingen zij van het sociale leven konden hebben	<u>1</u>
• Met andere woorden in de probleemrubrieken van de vrouwenbladen is sprake van het overdragen van waarden, normen, opvattingen, manieren in de omgang met anderen, dat wil zeggen van socialisatie	<u>1</u>
Maximumscore 2	
8 ☐ twee van de volgende redenen:	
• De boodschap is bedoeld voor een groot publiek.	
• Er is overwegend sprake van éénrichtingsverkeer.	
• ‘Het zenden’ / uitbrengen van het blad vindt plaats door een organisatie. / Er zijn meerdere mensen betrokken bij de bepaling van inhoud en vorm van het blad (de publieke boodschap).	
• Er wordt gebruikgemaakt van technische hulpmiddelen. / De boodschap wordt overgebracht via een medium.	
per juiste reden	<u>1</u>
Maximumscore 2	
9 ☐ twee van de volgende combinaties:	
• populaire dagbladen, bijv.: De Telegraaf / Algemeen Dagblad	
• kwaliteitsdagbladen, bijv.: de Volkskrant / NRC Handelsblad / Trouw	
• regionale dagbladen, bijv.: de Gelderlander / Dagblad van het Noorden / Brabants Dagblad	
landelijke dagbladen, bijv.: Algemeen Dagblad / De Telegraaf / NRC Handelsblad / Trouw / de Volkskrant	
• gratis dagbladen, bijv.: Metro / Spits en niet gratis dagbladen, bijv.: De Telegraaf	
per juiste combinatie	<u>1</u>

Opgave 2 Publieke omroep onderzocht**Maximumscore 2**10 – Omroepverenigingen, drie van de volgende:

- AVRO / VARA / KRO / NCRV / EO / VPRO / BNN / TROS / LLiNK (was De Nieuwe Omroep en Nútopia) / ouderenomroep Max

1

– Andere zendgemachtigden, twee van de volgende:

- NOS / NPS / STER / TELEAC / NOT (of andere educatieve instellingen) / een voorbeeld van een kerkelijke (religieuze, levensbeschouwelijke) instelling zoals IKON / RKK / een voorbeeld van een regionale omroep zoals Omroep Gelderland

1*Opmerking*

Eén punt toekennen als alle drie de genoemde omroepverenigingen juist zijn en één punt toekennen als de twee zendgemachtigden juist zijn.

Maximumscore 211 Voorbeelden van juiste wettelijke eisen zijn (twee van de volgende):

- De omroepvereniging moet een maatschappelijke stroming representeren. / De omroepvereniging moet een eigen identiteit hebben.
- De omroepvereniging moet een minimaal aantal / 300.000 leden hebben.
- De omroepvereniging moet een bijdrage leveren aan een ‘kwalitatief hoogstaand aanbod’ van programma’s voor de algemene omroep op het gebied van informatie, cultuur, educatie en verstrooiing.

per juiste wettelijke eis

1**Maximumscore 1**12 pluriformiteit (van informatievoorziening)**Maximumscore 2**13 Voorbeelden van juiste argumenten zijn (twee van de volgende):

- omdat het (aanbod) een bijdrage levert aan een veelzijdige publieke agendavorming / het ervoor zorgt dat problemen en wensen uit de samenleving op de politieke agenda komen
- omdat het een bijdrage levert aan het publieke debat en de openbare meningsvorming
- omdat het begrip tussen groepen kan bevorderen, door kennis te kunnen nemen van andermans standpunten
- omdat het ervoor zorgt dat burgers op grond van veelzijdige en betrouwbare informatie meer overwogen maatschappelijke of politieke keuzes kunnen maken
- omdat het kan bevorderen dat maatschappelijke groepen in voorkomende gevallen hun geluid kunnen laten horen

per juist argument

1**Maximumscore 2**14 Voorbeelden van juiste gevolgen zijn (twee van de volgende):

- minder kijkers en luisteraars voor de publieke omroep, omdat een groot deel afstemt op de commerciële tv- en radiozenders
- minder inkomsten uit reclame (STER), omdat veel bedrijven en ondernemingen op de commerciële kanalen adverteren
- druk op de omroepverenigingen om beter samen te werken
- netprofilering van de publieke omroep om de concurrentie het hoofd te bieden
- tendens bij de omroepverenigingen om meer amusementsprogramma’s uit te zenden
- goede medewerkers van de publieke omroep vertrekken (met hun programma’s) naar de commerciële omroepen

per juist gevolg

1

Opgave 3 Meer onrust over minder sociale zekerheid (mens en werk en politieke besluitvorming)**Maximumscore 5**

- 15 Voorbeelden van een juiste omschrijving van de verzorgingsstaat (één van de volgende): 3
- In een verzorgingsstaat beschermt de overheid haar burgers tegen de gevolgen van bestaansrisico's zoals werkloosheid, ouderdom, ziekte en arbeidsongeschiktheid middels een geheel van sociale voorzieningen en instellingen.
 - De overheid garandeert bestaanszekerheid voor haar burgers (en spreiding van welvaart) middels een stelsel van sociale zekerheidswetten, bevordert werkgelegenheid, streeft naar een aanvaardbare inkomensverdeling / bevordert de groei van het nationaal inkomen (en zorgt voor collectieve welzijnsvoorzieningen).

Voorbeelden van een juiste uitleg met citaat (één van de volgende):

- Het beschermen tegen de gevolgen van arbeidsongeschiktheid wordt door de overheid geregeld in de WAO. In de eerste alinea staat dat overeenstemming is bereikt over de WAO. (regel 5)
- idem tegen de gevolgen van werkloosheid. In de regels 37-38 gaat het over de WW.
- De zorg van de overheid voor de bestaanszekerheid van de bevolking (element van de verzorgingsstaat) (en spreiding van de welvaart) blijkt uit de opmerking "Dit is een belangrijk resultaat voor de economie en de werkgelegenheid" (regels 8-10) / "kan de economie opleven"(regel 16) / het maken van bevredigende afspraken over de levensloopregeling (regels 31-32) / het bestaan van de WW (regel 38).

alleen voor een juiste uitleg met citaat 2

Opmerking

De vraag gaat over de relatie tussen tekst 3 en kenmerken van de verzorgingsstaat. Of de hervormingsplannen van het kabinet de kwaliteit van de verzorgingsstaat intact laten, is onderwerp van maatschappelijk discussie.

Maximumscore 1

- 16 d (arbeidsvoorwaarden)

Maximumscore 2

- 17 Voorbeelden van een juiste uitleg zijn (één van de volgende):
- Dit akkoord zet volgens het kabinet in op groei van werkgelegenheid (mede door bevrozing van de lonen). Het probleem van de onbetaalbaarheid kan minder ernstig worden als de werkgelegenheid toeneemt. Daardoor betalen meer mensen premies voor sociale verzekeringen als WAO, WW en AOW en doen relatief minder mensen een beroep op een uitkering van de WAO en WW.
 - Dit akkoord bevat volgens het kabinet een modernisering van de WAO. Hierdoor zullen minder mensen gebruikmaken van de WAO. De kosten voor de WAO zullen dalen.
 - De hoogte van de uitkeringen zal niet stijgen, waardoor minder hoeft te worden uitgegeven aan collectieve lasten.

Maximumscore 2

- 18 Voorbeelden van juiste uitgangspunten zijn (twee van de volgende):
- De burgers moeten meer eigen verantwoordelijkheid nemen. / Nadruk op onderlinge hulp en de eigen verantwoordelijkheid voor gezin en familie.
 - Een terughoudende rol van de overheid. / Burgers moeten minder een beroep doen op de overheid.
 - Gespreide verantwoordelijkheid in een zorgzame samenleving. / Verantwoordelijke samenleving.
 - Nadruk op het maatschappelijke middenveld en de eigen organisaties.

per juist uitgangspunt 1

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
19 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: Op de langere termijn moet bevrozing van de lonen leiden tot een betere concurrentiepositie van Nederland ten opzichte van het buitenland en dat is goed voor de werkgelegenheid. Meer werkgelegenheid is in het belang van werknemers.	
Maximumscore 2	
20 ☐ • Vakcentrales proberen met werkgeversorganisaties een centraal akkoord te sluiten waarin de grote lijnen van de komende CAO-afspraken vastgelegd worden	<u>1</u>
• De vakbonden maken meer concrete afspraken met de werkgevers of hun organisaties over de CAO's op bedrijfstakniveau	<u>1</u>
Maximumscore 4	
21 ☐ • De SER is samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties en uit kroonleden	<u>2</u>
• De adviezen van de SER aan het kabinet zijn in de regel een compromis van werkgevers en werknemers. In dit geval hadden werknemersorganisaties met de werkgevers een voor de werknemers aanvaardbaar voorstel/advies uitgewerkt	<u>2</u>
Maximumscore 2	
22 ☐ Voorbeeld van een juiste uitleg is: Het algemeen verbindend verklaren van CAO's houdt in dat een CAO gaat gelden voor alle werknemers in de bedrijfstak waarvoor die CAO is afgesproken. Hoewel niet alle werknemers georganiseerd zijn, kan een vakbond toch voor alle werknemers afspraken maken. Doordat de vakbond namens alle werknemers kan optreden, heeft deze een sterke machtspositie bij loononderhandelingen met werkgevers. (Zonder de algemeen verbindend verklaring zou de betreffende lage organisatiegraad een probleem zijn voor de vakbonden: met veel bedrijven zou niet of nauwelijks een CAO kunnen worden afgesloten.)	
Maximumscore 4	
23 ☐ • De overheid als overlegpartner: bijvoorbeeld regels 24-29 in tekst 4. Het kabinet heeft overleg gevoerd met werkgevers en werknemers	<u>2</u>
• De overheid als regelgever: bijvoorbeeld tekst 5, eerste alinea, de minister wil CAO's alleen selectief algemeen verbindend verklaren	<u>2</u>
Maximumscore 3	
24 ☐ De Tweede Kamer kan gebruikmaken van (drie van de volgende):	
• het recht mondelinge en/of schriftelijke vragen te stellen	
• het recht van interpellatie	
• het recht een motie aan te nemen	
• het houden van een spoeddebat	
per juist controlemiddel	<u>1</u>
<i>Opmerking</i> Gebruikmaken van het recht van enquête is niet goed omdat er hier geen uitgebreid onderzoek hoeft te worden ingesteld om bepaalde feiten boven tafel te krijgen.	
Maximumscore 2	
25 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• De VVD is voor vermindering van overheidsinvloed op sociaal-economisch terrein / wil meer overlaten aan de markt	<u>1</u>
• De PvdA wil door meer overheidsinvloed de positie van de werknemers beter beschermen	<u>1</u>
Maximumscore 1	
26 ☐ naastenliefde / solidariteit met de zwakkeren	

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 1	
27 ☐ confessionalisme	
<i>Opmerking</i> <i>Het antwoord christen-democratie is fout.</i>	
Maximumscore 4	
28 ☐ Voorbeelden van een machtsbron van het kabinet in tekst 5 zijn:	
• De wettelijke/formele bevoegdheid van de minister van Sociale Zaken om CAO's niet algemeen verbindend te verklaren. / wettelijk gezag	<u>1</u>
• De steun van de regeringspartijen VVD, CDA en D66 voor de minister van Sociale Zaken dan wel het kabinetsbeleid (die met elkaar de meerderheid in de Tweede Kamer hebben)	<u>1</u>
Voorbeelden van een machtsbron van de vakbeweging in tekst 7 zijn (twee van de volgende):	
• de steun van honderdduizenden Nederlandse werknemers	
• de wettelijke mogelijkheid een referendum te (laten) houden	
• de steun van de oppositiepartijen PvdA, GroenLinks en SP / invloedrijke relaties	
per juist voorbeeld	<u>1</u>
Maximumscore 2	
29 ☐ Voorbeeld van een juiste uitleg is: D66 streeft naar democratisering van de samenleving. Eén van de middelen daartoe was (tot voor kort) het referendum als een aanvullende vorm van parlementaire besluitvorming. Bij dat streven past het om veel gewicht aan de uitkomst van een referendum toe te kennen.	
Maximumscore 2	
30 ☐ Wel.	
Voorbeelden van juiste argumenten zijn (twee van de volgende):	
• (Normaal gesproken kunnen de kiezers ten minste eens in de vier jaar bekijken of hun volksvertegenwoordigers naar behoren hebben gepresteerd en aangeven dat zij de koers willen verleggen.) Met behulp van een referendum kunnen de burgers zich direct uitspreken over politieke kwesties, wat een versterking betekent van hun politieke invloed.	
• Vertegenwoordigers van maatschappelijke groeperingen of burgers die in het parlement een minderheid zijn, kunnen door een referendum hun invloed laten gelden / kunnen een meerderheid van de burgers achter hun standpunt krijgen.	
• Het laat politici zien wat er leeft bij de burgers: politici worden geconfronteerd met nieuwe ideeën en moeten daarop reageren.	
• Via referenda kunnen ontevreden burgers direct hun onvrede omzetten in een politiek signaal.	
• Door de burger invloed te geven, zal het vertrouwen van de burgers in de politiek toenemen. / Het zal de kloof tussen burgers en politici verkleinen.	
• Er ontstaat een maatschappelijk debat over het vraagstuk.	
• Burgers raken gemotiveerd om zich meer met dit vraagstuk bezig te houden.	
• Een referendum dwingt politici om duidelijk uit te leggen waarom ze een bepaalde mening hebben.	
• Door een referendum ontstaat een 'groter draagvlak' voor een politiek besluit.	
per juist argument	<u>1</u>

Niet.

Voorbeelden van juiste argumenten zijn (twee van de volgende):

- De positie van het parlement wordt aangetast. Het mandaat dat volksvertegenwoordigers met de verkiezing in het parlement hebben gekregen, wordt ondergraven.
- Sommige kwesties lenen zich niet voor een referendum, omdat er veel aspecten aan vastzitten die veelal onbekend zijn voor de gemiddelde kiezer.
- Burgers moeten kiezen uit 'ja' of 'nee', er is geen compromis mogelijk.
- Kiezers hebben vaak de neiging 'conservatief' te stemmen.
- Kiezers stemmen niet altijd over de inhoud van een voorliggend onderwerp of strijdpunt, maar over andere zaken die er niet direct betrekking op hebben.

per juist argument

1

Opmerking.

Kandidaat kan in zijn mening ook een argument vóór en tegen het referendum vermelden.

Maximumscore 4

- 31 Voorbeelden van een juiste verschillen zijn:

– verschil 1

- Politieke partijen houden zich bezig met de inrichting van de samenleving als geheel (en moeten daarbij verschillende belangen afwegen),
- dit in tegenstelling tot belangengroepen, die opkomen voor deelbelangen

1

1

– verschil 2

- Politieke partijen proberen via verkiezingen politieke macht te verwerven en dragen politieke verantwoordelijkheid,
- dit in tegenstelling tot belangengroepen die uit zijn op beïnvloeding van de politieke besluitvorming (en niet op het dragen van politieke verantwoordelijkheid)

1

1

Maximumscore 2

- 32 De omgeving van het politieke systeem. / Factor die speelt in de omgeving van het politieke systeem.

Maximumscore 2

- 33 Voorbeeld van een juist antwoord is:

- conversie
- Wensen worden omgezet in besluiten. Het kabinet heeft al een besluit genomen. Het parlement moet het wetsvoorstel nog behandelen

1

1

Maximumscore 4

- 34 • Het poldermodel houdt in dat sociaal-economische problemen geregeld worden in onderling overleg – via onderhandelingen – tussen overheid (kabinet), werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties
- In tekst 3: het Najaarsoverleg in 2003 en in tekst 8: nieuw sociaal akkoord in november 2004

2

2

Maximumscore 3

- 35 Voorbeelden van juiste factoren zijn (drie van de volgende):

- Huishoudelijke arbeid wordt niet betaald.
- Huishoudelijk werk is veelal routinematig werk waarvoor weinig scholing of opleiding vereist is (en heeft tengevolge daarvan een lage sociale status).
- Huishoudelijk werk biedt weinig ontplooiingsmogelijkheden.
- Huishoudelijk werk gaat gepaard met geringe verantwoordelijkheid.
- Huishoudelijk werk biedt weinig macht over anderen.

per juiste factor

1

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Maximumscore 2

- 36 □ Sociale rol
 Voorbeeld van een juist antwoord is:
- Het gedrag dat men van een persoon verwacht in een bepaalde situatie of positie. / Normen en verwachtingen die men stelt aan een bepaalde categorie personen in een bepaalde situatie 1
 - Voorbeelden zijn (twee van de volgende): rol van leerling/student, rol van werknemer/werkgever, rol van (groot)ouder, rol van vrijwilliger 1

Maximumscore 3

- 37 □ – De politiek-juridische benadering:
 Voorbeelden van juiste vragen zijn (één van de volgende): 1
- Welke redenen of welke motieven worden genoemd op grond waarvan de overheid er zich mee moet bemoeien? / Waarom is het vraagstuk een politiek of maatschappelijk probleem?
 - Welk beleid / welke regelgeving moet door de overheid worden ontwikkeld?
 - Op welke manieren of met welke machtsmiddelen slagen de betrokken actoren / de werknemers- en werkgeversorganisaties / de politieke partijen erin om het beleid te beïnvloeden?
- De sociaal-economische benaderingswijze:
 Voorbeelden van juiste vragen zijn (één van de volgende): 1
- Welke groeperingen zijn betrokken bij dit vraagstuk en wat zijn hun belangen?
 - Welke gevolgen heeft langer doorwerken voor de maatschappelijke positie van oudere mensen?
 - Zullen mensen uit de hogere sociale klasse meer gebruikmaken van de levensloopregeling dan mensen uit de lagere sociale klassen? (En zo ja, hoe valt dit te verklaren?)
 - Is langer doorwerken een middel om de verzorgingsstaat in stand te houden?
- De sociaal-culturele benaderingswijze:
 Voorbeelden van juiste vragen zijn (één van de volgende): 1
- Welke normatieve uitgangspunten hebben de betrokken groeperingen? / Welke waarden streven de betrokken groeperingen na?
 - Wat zijn de culturele gevolgen van langer doorwerken voor individu en samenleving?
 - Leidt de levensloopregeling tot andere opvattingen over de taakverdeling tussen betaald werk en huis- en zorgtaken?
 - Bevordert de levensloopregeling de emancipatie van vrouwen?

inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste tien kandidaten per school in het programma WOLF.
 Zend de gegevens uiterlijk op 7 juni naar Cito.

Einde